

MTB - MLE

Una nga Kwartar – Modyul 18

Pag-ila sa Kalainan sa Pahayag
ug Dili-Pahayag

MTB-MLE – Grade 2
Alternative Delivery Mode
First Quarter – Module 18 Pag-ila sa Kalainan sa Pahayag ug Dili-Pahayag
First Edition, 2020

Batas Republika 8293, Seksiyon 176 naga ingon nga dili mahimong makaangkon og katungod sa copyright sa bisan unsa nga tagsulat ang gobyerno sa Pilipinas. Bisan pa man, kinahanglan una ang pagtugot sa ahensya sa gobyerno nga nagpatuman sa tagsulat kung kini mahimong pagkakitaan. Apil sa mga pwede nga buhaton sa maong ahensya ang pagtakda sa mahimong bayad.

Ang mga tagsulat sa (istorya, basahon, balak, kanta, hulagway, ngalan sa produkto o brand name, tatak o trademark, salida sa telebisyon, pelikula, atbp.) nga ginamit niini nga modyul nagpanag-iya sa copyright nianang mga gihisgutan. Paningkamutan nga matultulan sila para makuha ang ilang pagtugot sa paggamit sa mao nga mga materyales. Wala giangkon sa mga nagmantala ug sa nagsulat ang katungod isip tag-iya niini. Ang unsa man nga gamit gawas niining modyul, kinahanglan ang pagtugot gikan sa orihinal nga pagsulat.

Walay bisan unsa nga bahin o parte niining materyales ang mahimong kopyahon o ipatik sa unsa man nga pamaagi nga walay pagtugot sa departamento.

Inilathala ng Kagawaran ng Edukasyon
Kalihim: Leonor Magtolis Briones
Pangalawang Kalihim: Diosdado M. San Antonio

Bumuo sa Pagsusulat ng Modyul

Manunulat: Emerita Remolta and Lorie G. Agbon

Editor: Noemi B. Alforte, Rebecca L. Menciano, Teresita D. Dolumbal, Zoila Deirdre G. Murillo, Cheryl S. Banaag, Jessica E. Hilot

Tagasuri: Dr. Noemi B. Alforte, Marivic M. Amontos, Elaine J. Licame

Tagaguhit: Kris Venice N. Econar, Ghebre D. Pallo

Tagalapat: Seigfred R. Pulgarinas, Racquel Rose S. Dagondon, Lorie G. Agbon

Tagapamahala: Dr. Arturo B. Bayocot, CESO III, Regional Director
Dr. Edgardo V. Abanil, CESE, Schools Division Superintendent
Dr. Lanila M. Palapar, Assistant Schools Division Superintendent
Dr. Emelia G. Aclan, CID Chief
Dr. Linda D. Saab, Division EPS-LRMDS
Dr. Noemi B. Alforte, Division EPS, MTB-MLE
Nelson G. Abelos, PSDS Designate

Inilimbag sa Pilipinas ng Sangay ng Camiguin

Department of Education –Region X

Office Address : B. Aranas St., Poblacion, Mambajao, Camiguin
Website : www.depedcamiguin.com
E-mail Address : depedcamiguin@gmail.com, camiguin@deped.gov.ph

MTB - MLE

Una nga Kwarter – Modyul 18

Pag-ila sa Kalainan sa Pahayag
ug Dili-Pahayag

MT2 LC-If-4.4: (Week 6)

Ang aklat na ito ay magkatuwang n inihanda at sinuri ng mga edukador mula sa mga publiko at pribadong paaralan, kolehiyo, at /o unibersidad. Hinikayat naming ang mga guro at ibang nasa larangan ng edukasyon na mag-email ng kanilang puna at mungkahi sa Kagawaran ng Edukasyon sa action@deped.gov.ph.

Mahalaga sa amin ang inyong mga puna at mungkahi.

Pasiuna nga Mensahe

Para sa Magtutudlo:

Kumusta, malipayong paggamit niining **MTB-MLE - Ikaduha nga Grado** Alternative Delivery Mode (ADM) **Module 18 Pag-ila sa Kalainan sa Pahayag ug Dili-Pahayag.**

Kini nga Modyul nadesinyo, naugmad ug nasusi sa pagtinabangay sa mga magtutudlo nga gikan sa pampublikong institusyon para sa pagtabang kanimo nga makab-ot ang sumbanan nga gitakda sa K to 12 Curriculum samtang ilang gibuntog ang mga babag nga adunay kalabutan sa personal, social, ug economic nga mga sitwasyon sa ilang pag-eskwela.

Kining kapanguhaan sa pagkat-on o learning resource gilauman nga makapadasig sa magtutuon o bata nga mobuhat sa mga giniyahan ug gawasnong buluhaton sa iyang kaugalingon nga lihok ug panahon. Dugang pa, ang katuyuan usab niini mao ang pagtabang sa magtutuon o bata nga makakuha sa mga gikinahanglan nga kahanas niining atong panahon karon sa ika- 21 nga siglo samtang gitagaan usab og konsiderasyon ang ilang mga panginahanglan og sitwasyon.

Isip dugang nga materyales sa nag-unang teksto, makita ninyo kini nga kahon sa kinatibuk-an sa modyul.

Mga Minugbo nga Sulat sa Magtutudlo

Ang sulod niini nga parte mga pahinumdom, mga estratihiya nga maggamit sa paggiya sa mga magtutuon.

Isip magtutudlo, ikaw ang gilauman nga maghatag sa magtutuon o bata kung unsaon paggamit niini nga Modyul. Gitahasan usab ikaw sa pagsubay sa pag-uswag sa iyang kahibawo samtang imo siya gitagaan og higayon nga makatuon sa iyang kaugalingon nga pagkat-on sa kahibawo. Ug usab, gitahasan ka nga dasigon ug tabangan ang magtutuon o bata sa iyang pagbuhat sa mga buluhaton sulod niini nga Modyul.

Para sa Magtutuon

Kumusta, maayong paggamit niining **MTB-MLE - Ikaduha nga Grado** Alternative Delivery Mode (ADM) **Module 18 Pag-ila sa Kalainan sa Pahayag ug Dili-Pahayag.**

Kini nga Modyul gihimo para matagaan ka sa makahuluganon nga higayon para sa mga giniyahan ug gawasnong pagkat-on subay sa imong kaugalingon nga lihok ug panahon. Isip aktibo nga magtutuon, mahimo nimo ang pagproseso sa sulod niining modyul.

Kini nga Modyul adunay mga parte katugbang sa mga icons:

 Kat-oni	Dinhi nga bahin, mahibaloan kung unsa ang kinahanglan nga matun-an sa modyul.
--	---

 Pasiunang Pagsulay/Sulayi	<p>Ang katuyoan niini nga bahin sa buluhaton mao ang pagsusi sa imong naunang kahibalo mahitungod sa leksiyon nga imong pagatunan. Kung makuha nimo ang ensakto nga mga tubag (100%), pwede na nimo dili gamiton kini nga modyul.</p>
 Pagsusi	<p>Kini ang hamubo nga buluhaton o paghisgot sa nauna nga kahibalo para matabangan ka nga makonek ang karon ug sa una nga leksiyon.</p>
 Sulayi ug Kat-oni	<p>Dinhi nga bahin, ipaila ang bag-o nga leksiyon sa nagkalain lain nga pamaagi sama sa usa ka istorya, kanta, balak, pagpresentar sa problema, sitwasyon, o mga buluhaton.</p>
 Hisgutan Ta	<p>Dinhi nga parte, tagaan ka og hamubo nga panaghigot sa leksiyon. Ang katuyuan niini para matabangan ug masabtan ang bag-o nga konsepto ug kahanas.</p>

 <p>Pagpalambo sa Kahibalo</p>	<p>Naglangkob kini sa mga buluhaton nga giniyahan og gawasnon pagbansay para mapalig-on ang imong pagsabot ug kahanas sa leksiyon. Mahimo nimo nga tan-awon kung husto ba ang imong tubag sa mga buluhaton sa pagtan-aw sa tubag nga nahimutang sa susi sa hustong tubag nga anaa sa katapusan nga parte sa modyul.</p>
 <p>Hinumdumi</p>	<p>Kini naglangkob sa nga pangutana o pagbutang sa mga tubag diha sa gibutangan og blanko nga parte sa pahayag para mapaproseso kung unsa ang natun-an nimo gikan sa leksiyon.</p>
 <p>Buhata ug Kat-oni</p>	<p>Kini naglangkob sa mga buluhaton nga makatabang sa imo para mabalhin ang bag-ong kahibalo o kahanas sa tinuod nga sitwasyon o ang kamatuoran sa kinabuhi.</p>

 Tantiya	Kini usa ka buluhaton nga ang katuyuan masukod ang lebel sa kahibalo nga nakab-ot sa natun-an nga kompetensi.
 Dugang nga mga Buluhaton	Dinhi nga bahin, adunay ihatag nga dugang nga mga buluhaton para mapalambo ang imong kahibawo ug kahanas sa natun-an nga leksiyon.
 Susi sa mga Tubag	Naglangkob kini sa ensaktong tubag sa tanan nga mga buluhaton nga anaa sa modyul

Sa katapusan ng parte ani nga modyul, makita usab ang:

Pakisayran

Kini ang listahan sa tanan nga gikuhaan sa pagbuhat ug pag-ugmad niini nga modyul.

Ang mosunod mao ang importante nga pahinumdom sa paggamit niini nga modyul:

1. Ampingi ang paggamit niini nga modyul. Ayaw butangi o sulati sa bisan unsa nga mga marka o sulat sa bisan asa nga parte sa modyul. Maggamit sa lain nga papel sa pagtubag sa mga tahas ug buluhaton.

2. Ayaw kalimti ang pagtubag sa Sulayi sa dili pa mobalhin sa laing gihatag nga buluhaton nga naa niini nga modyul.
3. Basaha ug maayo ang mga direksiyon sa dili pa buhaton nga mga buluhaton sa pagbansay.
4. Obserbahe ang pagkamatitud-anon og ang integridad sa pagbuhat sa mga buluhaton ug sa pagsusi sa insakto nga mga tubag.
5. Humana usa ang gibuhad nga buluhaton ayha moadto sa uban pa nga mga buluhaton.
6. Ibalik ang modyul sa imong maestro o sa facilitator kung mahuman na ang pagtubag sa tanan nga mga buluhaton.

Kung ugaling naglisod ka sa pagtubag sa mga buluhaton , ayaw pag duha-duha pagkonsulta sa imong maestra o facilitator. Mahimo ka usab mangayo ug tabang sa imong nanay ug tatay , sa imong magulang o sa bisan kinsa nga mga kauban sa balay nga makatudlo nimo. Imong huna-hunaon pirmi nga wala ka nag-inusara.

Maglaum kami nga pinaagi niining modyul makasinati ka sa usa ka makahuluganon nga kahibalo ug makakuha ka sa lawom nga pagsabot nga may kalabutan sa kompetensi nga gitun-an.

Kat-oni

Gihimo kini nga modyul alang kanimo aron madugangan ang imong kahibalo bahin sa kalainan sa **pahayag** o *sentence* ug **dili-pahayag** o *non-sentence*.

Pasiunang Pagsulay/Sulayi

Ilha ang han-ay sa mga pulong kung kini **pahayag** (*sentence*) o **dili-pahayag** (*non-sentence*).

Idibuho sa imong papel ang malipayon nga nawong kung kini **pahayag** 😊 ug masulob-on nga nawong kung kini 😞 **dili - pahayag**.

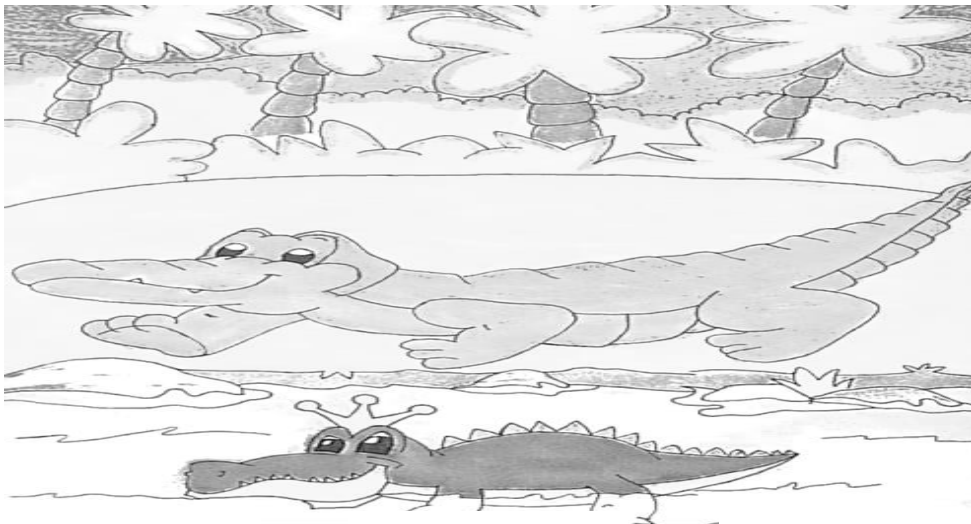
1. Si Aya kay usa ka prinsesa. _____
2. ang suba _____
3. dakong suba _____
4. Ang kolor sa usa ka buaya kay pula. _____
5. tubag ni Aya _____

Pagsusi

Sa naa pa ikaw sa Una nga Grado, nakaleksiyon na ba mo mahitungod sa **pahayag** o *sentence* ug **dili-pahayag** o *non-sentence*? Unsa ang ilang kalainan?

Tan-awa ang hulagway sa mga buaya sa ubos. Basaha dayon ang mga han-ay sa **pulong** nga nakasulat sa ubos niini.

• ang   • ang   • ang

Basaha usab ang mga **pahayag** o *sentence* mahitungod sa hulagway sa taas.

1. Ang kahoy mubo.
2. Limpiyo ang suba.
3. Adunay dako ug gamay nga buaya sa suba.

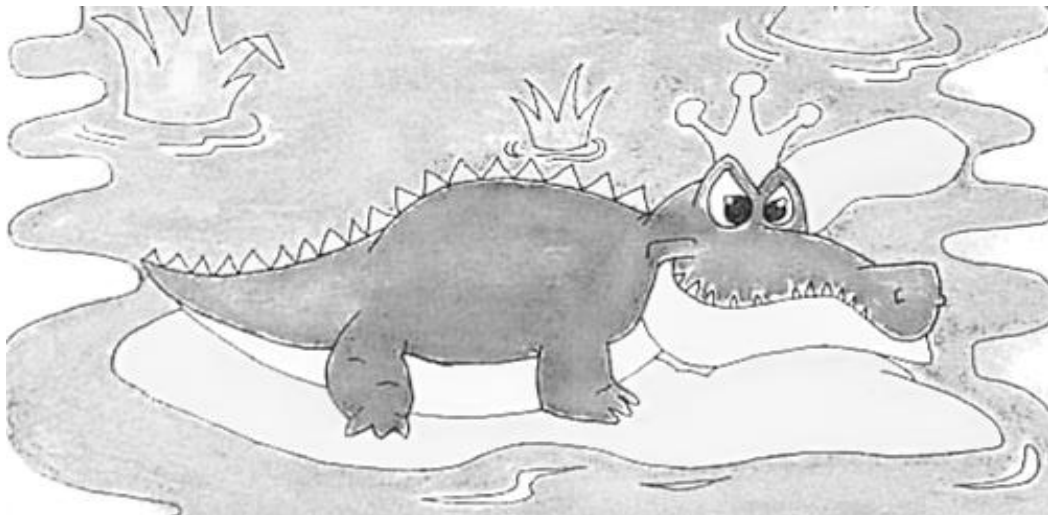
Mga Minugbo nga Sulat sa Magtutudlo

Ayaw kabalaka kung sayop ang imong tubag kay kini pagsusi lang, kung aduna kana ba'y kahibalo sa atong leksyon karon, palihog gamit og lain nga papel para imong sulatan sa imong mga tubag.

Sulayi ug Kat-oni

Basaha ang istorya mahitungod sa usa ka buaya nganong nahimo siya nga usa ka prinsesa.

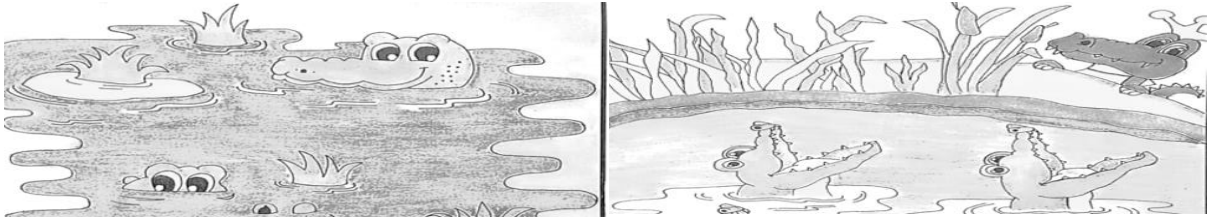

Ang Prinsesang Buaya

Sugilanun ni: Maryjane S. Pabua

Sa dakong suba sa Sagay didto nagpuyo si Prinsesa Aya. Nahimo siyang prinsesa sa mga buaya tungod sa iyang kolor nga pula.

Aduna siya'y igsoon nga si Ada. Gihimo niya kining ulipon. "Ada, andama na ang akong mga gamit kay maligo na ako!" misinggit si Aya.

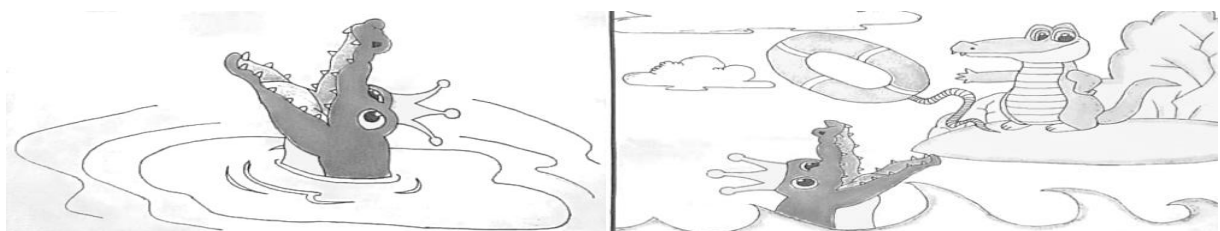
Nagmug-ot ang dagway ni Aya pagkakita niya sa ubang mga buaya nga anaa sa palibot. “Hoy!, mga buaya nga lain og hitsura, pahawa kamo sa kaligongan!” Nakurat ang mga buaya.

“Dili maayo ang imong gibuhat kanila, sulti ni Ada. Hunahunaa pareho ra kitang tanan nga mga buaya,” pahimangno ni Ada. “Ha! ha! ha! dili ko maligo sa hugaw nga tubig,” tubag ni Aya.

Samtang naligo si Aya, nibundak ang ulan. “Aya, undang na kay nag-ulan na,” sugyot ni Ada. “Ayaw ko but-i Ada, gusto pa ko maligo,” tubag ni Aya.

Nikusog ang ulan ug nagbaha. Nagdali pagkawas si Aya apan ulahi na. “Tabang! Tabang! Hapit na ko malunod!”, pakilooy ni Aya.

Giitsahan sa salbabida si Aya sa mga kaubang buaya ug naluwas siya. Naulaw si Aya sa iyang gipakita

nga dautang batasan sa iyang mga kauban.

“Mga kauban, pasaylo-a ako. Sugod karon makig-uban na ako kaninyo. Sakto diay si Ada, lahi man ang

akong kolor apan pareho ra gihapon ta nga mga buaya".

Mga Pangutana:

1. Asa man nagpuyo ang mga buaya?

---

2. Kinsa man ang igsoon ni Aya?

---

3. Giunsa pagluwas si Aya sa iyang mga kauban?

---

4. Nagustuhan ba nimo ang gibuhay ni Aya sa iyang mga kaubang buaya? Ngano man?

---

5. Unsa man ang pagtulun-an o lesson nga imong nakat-onan sa istorya?

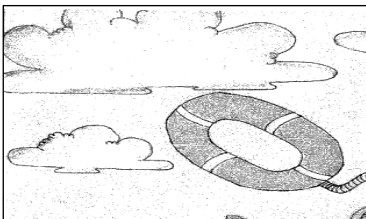

Hisgutan Ta

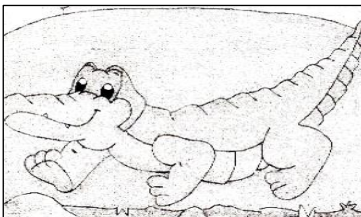
Tan-awa ang mga hulagway ug basaha ang mahitungod niini.

suba nga limpyo

salbabida nga sakyon

ang buaya

ang adlaw

humot nga bulak

Unsa man ang tawag sa mga han-ay sa pulong nga nakasulat abay sa matag hulagway?

Ang tawag niini **dili-pahayag** o *non-sentence*.

Dili-pahayag o *Non-sentence*

- kini han-ay sa mga pulong nga walay kumpleto nga ideya og kahulugan.

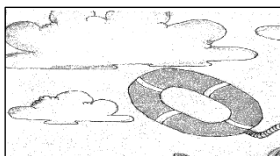
Pananglitan:

1. tingog baboy
2. bulak puti
3. kusog nga hangin

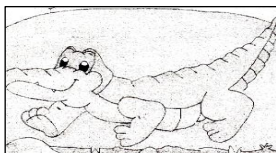
Ania na usab ang laing mga hulagway, tan-awa ug basaha ang mga pahayag nga nakasulat sa kilid niini.

Ang suba dako ug limpiyo.

Ang salbabida sakyang sa bata kung maligo.

Ang buaya paspas mulangoy.

Ang adlaw nisidlak.

Presko ug humot ang bulak nga Rosas.

Unsa man ang tawag sa han-ay sa mga pulong nga nakasulat abay sa matag hulagway?

Kini gitawag nga **Pahayag** o *sentence*.

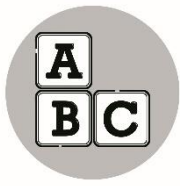
Pahayag o *Sentence*

- kini han-ay sa mga pulong nga adunay kompleto nga ideya og kahulugan.

Nagsugod sa dakong letra ug adunay panuldok sa katapusan/tumoy niini.

Pananglitan:

1. Kusog ang tingog sa baboy.
2. Humot ang bulak nga Rosas.
3. Kusog ang hangin gabii.

Pagpalambo sa Kahibalo

Unang Giniyahang Buluhaton

Kantaha ang kanta nga “Ang Basura” nga gisulat ni Lorna Mahilum ug Emie Pahaganas.

Ang Basura

(Tune: Leron-Leron)

Ang basurang malata

Atong pupho-on

Ang dili malata

Isulod sa sako

Ang mga delikado

Ato ning ilubong

Hipuson tag tarong

Ang atong basura

Unang Pagtantiya

Sa kanta nga “Ang Basura”, ilha ang mga **pahayag** o *sentence*.

1. _____

2. _____

3. _____

_____

4.

Ikaduhang Giniyahang Buluhaton

Kantaha pag-usab ang kantang “Ang Basura” nga adunay aksyon.

Ang Basura

Ang basurang malata
Atong pupho-on
Ang dili malata
Isulod sa sako
Ang mga delikado
Ato ning ilubong
Hipuson tag tarong
Ang atong basura

Ikaduhang Pagtantiya

Basaha sa ubos ang mga linya nga gikan sa kanta nga “Ang Basura”.

Pagkahuman, ilha ang mga **dili-pahayag** o *non-sentence*.

Isulod sa sako
Ang mga delikado
Ato ning ilubong
Hipuson tag tarong
Ang atong basura

1. _____

2.

Unang Gawasnong Buluhaton

Basaha ang teksto sa ubos.

Samtang naligo si Aya, nibundak ang ulan. “ Aya, undang na kay nag-ulan na,” sugyot ni Ada.

“Ayaw ko but-i Ada, gusto pa ko maligo, “ tubag ni Aya.

Unang Pagtantiya

Basi sa imong gibasa nga teksto sa itaas, ilha ang tulo ka **pahayag** o sentence.

Isulat kini sa imong papel.

1. _____

2. _____

3. _____

Ikaduhang Gawasnong Buluhaton

Basaha ang teksto sa ubos:

Giitsahan sa salbabida si Aya sa mga kaubang buaya ug naluwas siya. Naulaw si Aya sa iyang gipakita nga dautang batasan sa iyang mga kauban.

Ikaduhang Pagtantiya

Basi sa imong gibasa nga teksto sa itaas, magpili ug tulo ka mga han-ay sa pulong nga **dili-pahayag** o *non-sentence*.

Isulat kini sa imong papel.

1. _____

2. _____

_____

3.

Hinumdumi

Unsa ang kalainan sa hugpulong o sentence sa dili-pahayag o non-sentence?

Ang _____ han-ay sa mga pulong nga adunay kumpleto nga ideya ug kahulugan. Nagsugod sa dako nga letra ug adunay panulbok sa katapusan o sa tumoy niini.

Samtang ang _____ han-ay sa mga pulong nga walay kumpleto nga ideya ug kahulugan.

Pahayag o *sentence*

- han-ay sa mga pulong nga naghatag og komplitong ideya og adunay kahulugan.

Pananglitan:

1. Kusog ang tingog sa baboy.
2. Humot ang bulak nga rosas.

Dili-pahayag o *non-sentence*

- han-ay sa mga pulong nga walay ideya og kahulugan.

Pananglitan:

1. tingog sa baboy
2. bulak nga puti

Buhata ug Kat-oni

Direksiyon: Isulat ang **pahayag** kung ang han-ay sa mga pulong adunay kumpleto nga ideya ug kahulugan, ug isulat ang **dili-pahayag** kung kini walay kumpleto nga ideya o kahulugan.

1. Guapa nga bata si Clara.

---

2. Buotan ang mga frontliners.

---

3. ang bata

---

4. hadlok sa covid
5. Nahadlok ang mga tawo sa Covid pandemic.
6. sa panahon sa kalamidad
7. Gitabangan sa gobyerno ang mga tawo.
8. buotan iro
9. Buotan nga iro si Bogie.
10. Dili mahadlok sa covid ang mga frontliners.

Pagtantiya

Direksiyon: Isulat sa imong papel ang letrang **P** kung **pahayag** o *sentence* ang pahayag ug letrang **DP** kung **dili-pahayag** o non-sentence.

1. Pula ang bunga sa makupa.	-	_____
2. dakong bola ang	-	_____
3. usa ka balay	-	_____
4. Si nanay naglaba sa among sinena.	-	_____
5. Nihilak ang bata sa kagutom.	-	_____

Dugang nga Buluhaton

Direksiyon: Imong balikan pagbasa ang istorya nga “Ang Prinsesang Buaya” ug buhata ang mosunod nga mga buluhaton:

- A. Magpili og lima ka **pahayag** o *sentence* gikan sa istorya nga ang Prinsesang Buaya.
- B. Magpili usab og lima ka **dili-pahayag** o *non-sentence* nga mabasa sa maong istorya.

Susi sa Insaktong Tubag

<p>Ikaduhang Pagtantiya</p> <p>1. ang mga delikado 2. ang atong basura</p>	<p>Unang Pagtantiya (Assessment 1)</p> <p>1. ang basurang malata 2. ang dili malata isulod sa sako 3. ang mga delikado, ato ning ilubong 4. hipusan tag tarong ang atong basura</p>
<p>5. Dili mapahitas-on</p>	<p>4. 😊</p>

Dugang nga Bulhaton
Tan-awon sa magtutudlo ang aktwal nga tubag sa
bata base sa definition sa pahayag o dili pahayag.

Pagtantiya
1. P
2. DP
3. DP
4. P
5. P

Hinumdomi!
1. pahayag o sentences
2. dili-pahayag o
non-sentence

Buhata ug Kat-oni
1. Pahayag
2. Pahayag
3. dili-pahayag
4. dili-pahayag
5. pahayag
6. dili-pahayag
7. Pahayag
8. dili-pahayag
9. Pahayag
10. pahayag

Ikaduhang Pagtantiya
 (Tan-awon sa magtutodlo
 ang aktwal nga tubag sa
 bata.)
 Pananglitan:
 1. Gitsahan sa salabida
 2. sa mga kauban

Unang Pagtantiya
 1. Nibundak ang ulan.
 2. Naligo si Aya.
 3. Gusto pa ko maligo.

Pakisayran

Selgas, C., Alonso, G., Pilapil, I., Mother Tongue-Based Multilingual Education (MTB-MLE) -Ikalawang Baitang Kagamitan ng Mag-aaral Sinugbuanong Binisaya, Unang Edisyon, 2013, Pilipinas ng MGO Enterprises, 2nd Floor Dorm G, PSC Complex, Meralco Avenue, Pasig City, Philippines. 1600

